

Fagkronik: Når vi skader børn ud fra de bedste intentioner

Publiceret i Psykologernes Fagmagasin 10.02.2023

Inger Thormann, psykolog. Inger Poulsen psykoterapeut MPF, begge fra Dansk Institut for Spædbarnsterapi, samt Henrik Dybvad Larsen, behandlende psykolog ved familiebehandlingen, Lemvig Kommune.

Hvis vi ikke giver anbragte og adopterede børn deres helt tidlige historie med sig, gør vi livet sværere for dem, og vi begår den samme alvorlige fejl, som vi gjorde, da vi fratog børn af oprindelige folkeslag deres identitet og historie ved at fjerne dem fra deres familier og anbringe dem i familier og på kostskoler med en anden kultur, sprog og religion.

En plejemor fortalte, at hun netop havde afleveret sit plejebarn på 7,5 måned til dets udpegede adoptivforældre. Plejemoderen havde forberedt sig. Hun havde udarbejdet en plan for en nænsom overdragelse over godt en uge, og hun havde samlet fotografier og beskrivelser af barnet, som det kunne have med sig ud i livet.

Der var skabt en tryk tilknytning mellem barn og plejemor. Plejemoderen var bevidst om betydningen af, at barnets tilknytning til hende blev overført nænsomt til adoptivforældrene.

Adoptivforældrene var imidlertid ikke interesserede i en nænsom overdragelse. Nu var de endelig blevet forældre, og deres forældreskab begyndte "i dag". Så der blev tale om det, vi kalder et "clear cut". Det vil

sige en hurtig overlevering af et barn, hvor plejemor og adoptivforældre ikke har tid sammen med barnet, og hvor barnet ikke fik lov til at få sin historie med sig; hverken den historie barnet havde fra sit fosterliv i sin biologiske mors mave, eller den historie det har med sin plejemor i sine første 7,5 måned uden for livmoderen.

Efterfølgende gik det op for mig, Inger Thormann, at adoptivforældrenes valg var helt legalt efter den nuværende lovgivning. I dag er det lovligt for adoptanter at vælge barnets historie fra. I eksemplet vælges barnets første halvandet år fra, fordi den del af barnets historie ikke passer ind i den historie, som adoptivforældrene ønsker at fortælle. Med et sådant valg, der træffes med de bedste intentioner, fratages barnet en vigtig og betydningsfuld del af sin historie.

Tidligere troede man, at et barn kom til verden som et ubeskrevet blad, og at det senere ikke ville kunne huske noget fra de første år. I dag har vi en omfattende viden om, hvad børn opfatter, allerede mens de ligger i deres mors mave. Her begynder fx tilknytningen, de følelsesmæssige bånd, som udvikles mellem barn og mor, og vi bærer det med os i vores implicite eller kropslige hukommelse.

I det nævnte eksempel overtager en plejemor barnet på en nænsom måde kort efter, at det er blevet født. Plejemoderen gør alt, hvad hun kan for at gøre det fagligt korrekte. Hun er valgt til opgaven for at give barnet omsorg og mulighed for at etablere en tryk tilknytning i den tid, der går, fra barnet er født, til de kommende adoptivforældre er fundet. En del af omsorgen består i, at hun i ord og handling fortæller barnet om kommunens beslutning om, at han ikke skal vokse op hos sin biologiske mor, men hos nogle andre forældre. Indtil de er fundet, skal han være sammen med hende. Og hun vil passe godt på ham.

Når barnet overdrages til sine adoptivforældre, har det allerede mistet sine omsorgsgivere to gange. Barnet har allerede erfaret, at det kan være farligt at knytte sig til omsorgsgivere, for de kan pludselig forsvinde ud af dets liv. Derfor skal overleveringen af et barn, fra en omsorgsgiver til en anden, foregå nænsomt, med god tid og i et respektfuldt samarbejde mellem de nuværende og de kommende omsorgsgivere. Sidst men ikke mindst skal barnet have sin historie med sig.

Vi kan ikke understrege betydningen af barnets historie nok. Barnets historie skal indeholde sandheder om barnets liv. Fx at det blev skabt af sine biologiske forældre i moderens mave, og at der blev taget de og de beslutninger på grund af dette og hint. Moderens ønske om gerne at ville beholde sit barn, bør også fortælles, hvis det er sådan det forholder sig. Kun sandheden må fortælles.

Alt dette vil hjælpe barnet til at forstå sin egen plads i verden. At sige nej til at bære barnets historie videre kan sammenlignes med at stjæle noget værdifuldt fra det barn, man har ønsket og besluttet sig for at elske. I dag har vi metoder til at kommunikere noget sådant til helt små børn, blandt andet ved hjælp af Spædbarnsterapiens metode, som er en metode til heling af tidlige traumer også hos helt små børn.

I dag ved vi, at et barn husker sin historie. Kroppen og sindet husker, og er der ikke overensstemmelse mellem det, som barnet husker, og det som fortælles, vil barnet mærke det og reagere med forskellige former for symptomer på mistrivsel.

I dag forholder det sig sådan, at adoptanterne kan bestemme, om barnet skal have kontakt og samvær med barnets biologiske familie og netværk. I Barnets Lov, som skal behandles i Folketinget i foråret 2023, er der lagt op til, at barnet får en selvstændig initiativret som 12-årig for at søge om kontakt og samvær med dets biologiske familie, uanset adoptivforældrenes holdning. Desuden kan biologisk familie søge om samvær og kontakt ved Familieretshuset efter endt adoption, når barnet er fyldt 18 år.

Denne ændring er langt fra tilstrækkelig. Det er godt, at barnet som 12-årig kan finde sine rødder, men da kan skaden allerede være sket.

Barnets liv begynder i livmoderen

Når vi skal udforme en lovgivning, der bygger på den seneste viden inden for området, må vi nødvendigvis inddrage det forskningsfelt, der ligger inden for den prænatale og perinatale psykologi, fostrets og fødselens psykologi.

Forskningen inden for dette område er på det nærmeste eksploderet de seneste 25 år, dog uden at vi har viet det nævneværdig interesse i Danmark.

Med den nye forskning udfordres den generelle opfattelse, at alt til og med fødslen er biologi, og først derefter kommer psykologien på banen for barnets vedkommende.

Vi ved nu, at vi rettelig må forstå fostret og spædbarnet som et bevidst, påvirkeligt og sansende væsen med evne til at føle, huske og lære. En forståelse af fostret og spædbarnet, der står i skærende kontrast til en forældet forestilling om, at vi kommer psykologisk nulstillede til verden ved fødslen.

Fostret og barnet påvirkes og formes allerede af det liv, den gravide kvinde lever og af de fysiske og psykiske hændelser, hun og dermed fostret udsættes for under graviditeten. Vel at mærke påvirkninger, der får en helt central betydning for barnet og sidenhen den voksnes psykiske sundhed eller mangel på samme. Eksempelvis ved vi, at fostre og spædbørn traumatiseres lettere end ældre børn og voksne (Wilks (red), 2017, s. 60).

Vi har tidligere været af den opfattelse, at tilknytning mellem et barn og en omsorgsperson var noget, der fandt sted efter fødslen. Vi ved nu, at tilknytningen mellem mor og barn allerede er på spil i fosterperioden, såkaldt prænatal tilknytning. I et nyt studie af børn, der fjernes fra biologisk

mor umiddelbart efter fødslen, konstateres det, at børn med høj prænatal tilknytning trives markant bedre i livet end børn, hvor der var tale om lav prænatal tilknytning.

Vi kommer med andre ord ikke nulstillede til verden, men allerede som fostre og spædbørn bærer vi et manuskript eller en skabelon, der udgør selve fundamentet for vores identitetsdannelse og personlighed.

Så selv børn, der adopteres eller anbringes meget tidligt hos en plejefamilie, er allerede formede og har allerede en historie – og vel at mærke en historie, som de bærer med sig i deres implicite eller kropslige hukommelse. Der er, som tidligere nævnt, tale om ubevidste eller implicite hukommelsesspor, der er aktivt påvirkende og som for eksempel ses udtrykt i dele af barnets adfærd og følelsesliv. Jo tidligere vi har mulighed for at gribe ind, jo nemmere er det at forebygge, at forskelligartede problematiske påvirkninger får langsigtede konsekvenser for barnet.

Livsnervens betydning for udviklingen af selvværd

En af de vigtigste opgaver for et menneske er at blive sig selv. Mange mennesker kæmper med denne opgave gennem hele livet. De mennesker, der ikke får løst den opgave, kan komme til at betale en høj pris med symptomer som indre uro, ængstelse, manglende eller lavt selvværd og manglende tro på egen betydning.

En forudsætning for at blive sig selv er bl.a., at man ved, hvem der skabte en. Det er det, vi kalder for barnets livsnerve.

Selvom de biologiske forældre ikke er i stand til at varetage omsorgen for barnet lige efter fødslen, er det vigtigt, at vi fortæller barnet om dem, som gjorde noget godt ved at skænke det livet. Ved at hjælpe barnet med at værne om det gode, der var i den første del af dets liv, styrker vi barnets livsnerve og oplevelse af selvværd.

Gør vi dette, får barnet mulighed for at være i verden som et selvstændigt individ, i egen ret. Herved får barnet lettere ved at knytte sig til sine adoptivforældre på en konstruktiv måde. Barnet er et helt individ, der ikke risikerer at komme i klemme mellem længslen efter at kende sit ophav og det at give sig hen til sine adoptivforældre og knytte sig til dem.

Barnet behøver ikke at leve sammen med sine biologiske forældre, men barnet har behov for, at adoptivforældrene anerkender og respekterer dets biologiske ophav.

Så når vi formår at anerkende barnets biologiske forældre, anerkender vi barnet.

Med al den viden vi har i dag, må vi nødvendigvis justere i lovgivningen. Det nyfødte barn, som adskilles fra sine biologiske forældre, måske for at blive bortadopteret, må som en selvfølge, i barnets egen ret, få overdraget sin historie og herved have mulighed for at kunne blive et helt menneske.

Referencer:

- Dolto, Françoise: *Samtaler om børn og psykoanalyse*. København: Hans Reitzels Forlag, 1988 og 2010.
- Larsen, H. D: *Fostrets og fødsels psykologi*, Pregnant Press, Aarhus, 2018.
- Larsen, H. D: *Barn hos en anden mor end hende der bar dig i sin livmoder*. Psykologi og viden, 2020
- Larsen, H. D: *Er tilknytning før fødslen mulig? Del 1*. Sundhedsplejersken, september, 2022.
- Larsen, H. D: *Er tilknytning før fødslen mulig? Del 2*. Sundhedsplejersken, november, 2022.
- Poulsen, Inger: *Spædbørn rammes også af traumer*. Psykoterapeuten, 2021.
- Thormann, Inger & Poulsen, Inger: *Spædbarnsterapi*. København: Hans Reitzels Forlag, 2013.
- Thormann, Inger: En mulighed for heling af tidlige traumer. Psykologernes fagmagasin, 2021.
- Thormann, Inger: *Vi må ikke tro, at vi kan redde børn ved at redde dem væk fra deres familie*. Psykologernes fagmagasin, nr. 2, 2022.
- Wilks, J. (red): *An Integrative Approach to Treating Babies and Children*, Singing Dragon, London, 2017